

En gammal granskog i Orsa finnmark

Bengt Oldhammer

Koppångenkomplexet är ett flera tusen hektar stort myrområde tre mil norr om Orsa. Det är utpekad som ett riksintresse för naturvården och prof. Hugo Sjörs menar att myrarna håller internationell klass. 1988 fick jag i uppdrag av länsstyrelsen att göra en bedömning av områdets naturskogsvården.

Stora Tunturiberget med omgivning är mest intressant. Genom de fuktiga myrarna runt berget och den rikliga nederbörden finns där en hel del trevligheter.

På myrarna norr om berget växer ganska rikligt med varglav och på ett ställe finns ringlav. Den i dessa trakter ytterst sällsynta grenlaven växer fåtaligt på några kläna granar. Denna art har troligen drabbats mycket hårt av skogslandskapets omvandling och fragmentering. Skarungmyren hyserr ställvis en rik flora, med kung Karls spira och odonvide.

På St Tunturiberget finns en fin utpostlokal för den västliga norska näverlaven. Den verkar vara spridd på hela berget och påträffas på grangrenar och granstammar samt på en bergvägg, där den växer mycket vackert. Brokig tagellav är noterad från en björk och flera granar och den violettgrå tagellaven är rikligt förekommande. Förekomster av knottrig blåslav och skuggblåslav förtjänar också att nämnas.

Ett 40-tal vedlevande svampar (mest tickor) skvallrar om en fin naturskog, liksom liten homfliksmossa och västlig hakmossa. Vid Flickran lär f.ö. Europas rikaste förekomst av spatelvitmossa, *Sphagnum angermanicum*, växa enligt Sjörs. Arten tillhör hotkategori 2 och är i Dalarna funnen på ett 15-tal lokaler.

Den starkt olikåldriga granskogen består delvis av gamla träd, med åldrar uppemot 300 år eller däröver. Lågaföryngringen är dominerande och längs en bandprofil på 150 meter noterades 37 lågaföryngringar. Månghundraåriga granar står ofta på rad som en följd av lågaföryngringen. När man väl upptäckt detta går det upp för en hur vanligt detta föryngringssätt är i de fuktiga grannaturskogarna.

På Tunturibergets topp har, liksom på många andra håll i området, de flesta träd drabbats av snöbrott. Detta sker vid dimfrost och stora snömängder under fuktiga förhållanden. Längs en 500 m lång och 10 m bred bandprofil på toppen noterades 259 träd, av vilka flertalet hade 1-5 snöbrott. Förr eller senare drabbas alla träd av snöbrott och detta tillsammans med angrepp av insekter och vedlevande svampar utgör en viktig del av dynamiken i områdets naturskogar. Enligt P. Linder (muntl.) måste man säga itu granarna för att observera alla snöbrottsskador. Mina räkningar får därför ses som minimisiffror.

Intressant nog är doftskinet (*Cystostereum murrarii*) ganska vanligt på nedrasade toppar och gamla snöbrutna granar som trillat omkull. Arten verkar trivas allra bäst just i fuktiga höjdlägesskogar.

Den rikliga snömängden i området är också en av orsakerna till att det finns så många paraplygranar. Att paraplyformen skulle vara genetiskt betingad är inte troligt. Åldern på dessa träd är ofta mycket hög.